

Pieter Winsemius,
oud-minister VROM en oud-
voorzitter Natuurmonumenten

'Pas op met inzet op economische waarde natuur'

De economische waarde van natuur en landschap. Dat is het thema van het jaarlijkse Voorjaarsforum van Natuurmonumenten op 13 april. Het is een belangrijke waarde, zegt Pieter Winsemius, oud-minister van VROM en oud-voorzitter van Natuurmonumenten. Maar het is ook een gevaarlijk argument. 'Het is bloedlink om alles van de economische waarde te verwachten. Dat is bij voorbaat een verloren zaak.'

De waarden van natuur en landschap worden breed erkend. Enquête na enquête laat zien dat Nederlanders een groene omgeving, die goed toegankelijk is, heel belangrijk vinden. Politici geven in speeches, programma's en nota's steeds te kennen dat ook zij zeer hechten aan een goede bescherming en ontwikkeling van onze karakteristieke landschappen; goed voor de biodiversiteit, goed voor de recreërende mens.

Ondanks al die waardering blijven natuurbeschermers het gevoel houden dat 'groen' een sluitstuk is in de besluitvorming. Of het nu gaat om ruimte voor natuur, het beschermen van landschappen, het creëren van groen in en om de stad of het aanleggen van recreatieve voorzieningen, het komt niet goed en niet snel genoeg van de grond. Altijd zijn er wel politici die serieuze investeringen in groen tegenhouden met het argument dat niet alles naar de bloemetjes en de bijtjes mag.

Het appelleren aan ecologische en emotionele waarden van natuur werkt kennelijk onvoldoende. Daarom wijzen natuurbeschermers de laatste jaren steeds vaker op de functies die natuur en landschap voor onze welvaart hebben, zoals gezondheid, ontspanning en zingeving. Recentelijk zijn daar ook veiligheid en economie als argumenten bij gekomen. Zo kan natuur bijdragen aan het opvangen van de gevolgen van de klimaatverandering. En natuur blijkt gewoon geld op te leveren.

Gevaarlijke weg

Pieter Winsemius, oud-minister van VROM en in de jaren negentig voorzitter van Natuurmonumenten, kijkt met enige zorg naar het enthousiasme

waarmee de laatste tijd de economische waarde van natuur wordt omarmd. "Je moet je niet in een discussie laten zuigen waarin je de economische waarde van de natuur moet bewijzen. Dat verliest de natuur altijd. Ik vind dat een gevaarlijke weg."

Winsemius erkent onmiddellijk dat natuur cruciale functies heeft voor de samenleving. In zijn recente, korte ministerschap heeft hij ook twee van dergelijke functies nadrukkelijk uitgedragen. Hij was positief over het voorstel van Natuurmonumenten en andere organisaties om zogenoemde klimaatbuffers aan te leggen. "We krijgen te maken met een combinatie van onvoorspelbare rivieren en een zee die onstuimiger wordt. Waterstanden van de rivieren en van de zee zullen hoger worden. Het wordt steeds moeilijker om dat te verwerken, met name in het laagste deel van ons land dat tegelijkertijd het dichtstbevolkt is. De vraag is hoe we daar mee omgaan. Natuurlijke klimaatbuffers kunnen een deel van de oplossing zijn. Om dit idee verder te

**'Het aantal leden van
Natuurmonumenten
maakt duidelijk
wat we met elkaar
belangrijk vinden
in Nederland'**

bringen is het van belang dat er gedacht wordt vanuit veiligheid. Dat natuur daarvan meeprofiteert is mooi meegenomen."

Een andere belangrijke functie van natuur waar Winsemius op wees, was het groen in de steden. "We hebben met elkaar het groen in de stedelijke omgeving laten lopen. Voetbalveldjes en volkstuintjes zijn allemaal naar de randen van de steden verhuisd. Juist voor de mensen in de oude wijken waren dit de plekken waar ze ruimte hadden. Het volbouwen van die plekken is buitengewoon onverstandig geweest. We hebben niet erkend dat verschillende mensen verschillende

ervaringen met groen hebben. Kijk, hard groen verdedigt zich wel. Niemand zal aan het Vondelpark komen. Maar het zachte groen, dat van de buurt is, is eruit gedrukt."

Waardevolle bijdrage

Over deze functies van de natuur is Winsemius helder: ze leveren een waardevolle bijdrage aan de samenleving. En vanwege die bijdrage moet de overheid erin investeren. Niet omdat ze economische waarde hebben. Besluitvorming zal niet vaker ten gunste van natuur uitvallen als je inzet op economische waarde, stelt hij. "Het is bloedlink om daar alles van te verwachten. Dat is bij voorbaat een verloren zaak. Den Haag wil dat we alles wat maatschappelijk relevant is in kosten en baten uitdrukken. Maar wat is de economische waarde van de bomen hier op Schaeap en Burgh (buitenplaats in 's-Graveland waar het hoofdkantoor van Natuurmonumenten is gevestigd, red.)? Dat beetje hout dat je wegkapt? Dat is twee keer niks. Het krijgt pas echt economische waarde als ik hier tien huizen mag bouwen. Maar is dat de bedoeling? Als je puur de economische waarde van de Nachtwacht wilt weten, moet je waarschijnlijk uitrekenen hoeveel die chemische afval op dat stuk doek waard is. De toeristische waarde van een vogelbroedgebied is in het broedseizoen buitengewoon gering. We moeten niet proberen daar een economische waarde op te zetten. Want een huis in dat broedgebied is ontzettend veel waardevoller dan een x-aantal nesten. Er verdwijnen veel soorten, wereldwijd en in Nederland. Hoe gaan we dat economisch uitdrukken?"

Zo is het volgens Winsemius ook volstrekt onmogelijk om het Groene Hart effectief te beschermen tegen verstedelijking als je de economische waarde als uitgangspunt hanteert. "Het zal best nog wel lukken om van de 30.000 euro die een hectare landbouwgrond kost 60.000 euro te maken. Maar wil je het afdoende beschermen, moet je er 500.000 euro van kunnen maken. Dat kan alleen als je gaat bouwen. Ik moet dus spelregels hebben die blokkeren, dat dat wat er nog rest van het Groene Hart rode bestemmingen krijgt. Anders groeit

het Groene Hart van plan tot plan helemaal dicht."

Rood voor groen

Enkele jaren geleden schreef Winsemius samen met oud-directeur Frans Evers van Natuurmonumenten en hoogleraar Theo Beckers het boekje 'Rood voor groen', waarin werd gepleit voor het benutten van de opbrengsten van rode ontwikkelingen voor verbetering en uitbreiding van natuur en landschap. "Het is een heel waardevol instrument. Je kunt er grote dingen mee realiseren, maar niet alles. Het is niet mogelijk om altijd de economische waarde van natuur te bewijzen. Die is er soms niet en toch wil je die natuur behouden, omdat de andere waarden groter zijn dan de economische." De setting waarin het instrument volgens Winsemius veel resultaat kan hebben is gebiedsgericht werken. "Althans als de omvang van het gebied niet al te groot is. Bij stadsranden durf ik het aan. Maar wordt de schaal groter, dan wordt de zaak al kwetsbaar. Je ziet het aan IJburg, de nieuwe wijk die Amsterdam in het IJmeer bouwt. Het zou bij IJburg blijven, was destijds de belofte. En wat zie je nu? Er zijn allerlei bouwplannen in de maak om opnieuw te bouwen in het IJmeer. Het houdt dus geen stand. Wat je dan moet doen, is meedenken over manieren om de waarde van het gebied vast te houden, om het gebied spannend te houden voor de toekomst. Natuurmonumenten doet dat nu. Dat is een grote sprong."

Wat we willen

Maar als de economische benadering niet geschikt is, hoe krijg je bestuurders dan wel zo ver dat ze als vanzelfsprekend rekening houden met natuur en landschap? Winsemius: "Het aantal leden van Natuurmonumenten, bijna negenhonderdduizend, maakt duidelijk wat we met elkaar belangrijk vinden in Nederland. Natuurmonumenten is de afgelopen periode erg rustig geweest. Dat kun je je niet permitteren. Er wordt van de vereniging verwacht dat ze veel meer opkomt voor de natuur, voor de open ruimte. Niet alleen voor haar eigen gebieden, maar voor de natuur in het hele land. Daarom was ik best blij met de actie

vorig jaar voor het Naardermeer." Opkomen voor natuur in het hele land betekent in de ogen van Winsemius ook dat Natuurmonumenten zich niet alleen moet richten op gebieden met hoge natuurwaarden. "Je moet ook strategisch durven kopen in de buffers van de steden. Niet vanwege de natuurwaarden, wel vanwege de uitloopfunctie voor de mensen, onder wie je leden, uit de stad. Zo laatje zien dat je je maatschappelijke rol aandurft.

**'Soms is de waarde
van natuur niet in
geld uit te drukken
en toch wil je die
natuur behouden'**

En zo nu en dan moet je zeggen dat je geen vierkante meter natuur opgeeft. Moet je ten volle aangeven dat de natuur zich moet kunnen ontwikkelen."

Magie

Wat we met elkaar willen in Nederland is dus niet altijd in economische termen weer te geven. "En er is ook nog zoiets als magie. Vijftig jaar na de Tweede Wereldoorlog schreef ik voor Natuurbehoud een cursiefje naar aanleiding van wat een mevrouw op tv had gezegd. Ze had Bergen-Belsen overleefd en vertelde dat ze het daar zo mooi vond. Mooi in Bergen-Belsen?! Ja, want in Bergen-Belsen stonden bomen. In Auschwitz, waar ze ook had gezeten, niet. En in die bomen zaten vogels. Die vogels konden vliegen en deden iets wat zij ook zo graag wilde. De magie van die vrije, onafhankelijke vogels ervaren wij ook in het voor- en najaar tijdens de trek. Dan zien we vogels die zich niet aan regels houden, zich niets van dagelijkse verplichtingen aantrekken. Nee, die volgen de natuur. Wat is het toch ontzettend lekker dat iets gewoon de natuur volgt. Ga daar maar eens de economische waarde van vaststellen. Ga ik niet proberen. Echt niet."

